

SPIS TREŚCI

KAPITALIZM JACEK KOCHANOWICZ	9	Logika kapitalistycznego systemu gospodarczego • Instytucjonalny i kulturowy kontekst kapitalistycznej gospodarki • Narodziny kapitalizmu — niektóre interpretacje • Ewolucja i różnicowanie instytucjonalne systemu kapitalistycznego • Nierównomierność rozwoju • Spory o trwałość kapitalizmu	
KATOLICKA NAUKA SPOŁECZNA WŁADYSŁAW PIWOWARSKI	14	Geneza • Definicja i charakterystyka • Źródła • Wartości i założenia podstawowe	
KLASA ŚREDNIA HENRYK DOMAŃSKI	18	Społeczno-ekonomiczne i kulturowe podłoże formowania się klas średnich • Ekspansja, stabilizacja i rozwarstwienie klas średnich • Czym jest klasa średnia — cechy wspólne i dezintegracja • Klasa średnia — stabilizator układu ekonomiczno-społecznego • Nowe klasy średnie — stymulator zmian społecznych • Kierunki badań nad klasą średnią	
KLASY I WARSTWY SPOŁECZNE WŁODZIMIERZ WESOŁOWSKI, KAZIMIERZ M. SŁOMCZYŃSKI	26	Klasy ekonomiczne • Klasy polityczne • Klasy kulturowe • Analityczne i integracyjne podejścia do analizy klas społecznych • Warstwy społeczne • Struktura klasowo-warstwowa • Klasy i warstwy społeczne w Polsce • Klasy społeczne we współczesnej socjologii empirycznej	
KOLONIALIZM I NEOKOLONIALIZM MICHAŁ CHMARA	34	Teoria imperializmu • Ekonomia rozwoju • Teoria zależności • Teoria systemu światowego	
KOMUNIKOWANIE MASOWE TOMASZ GOBAN-KLAS, WANDA LIPNIK	39	Definityjne wyróżniki komunikowania • Społeczne i organizacyjne cechy systemu komunikowania masowego • Środki komunikowania masowego (media masowe) i ich rola w kulturze masowej • Historia mediów masowych • Mechanizm kontroli mediów — cenzura • Prekursorzy badań nad środkami komunikowania masowego • Nauka o komunikowaniu masowym	
KOMUNIZM I SOCJALIZM MIROSŁAW CHALUBIŃSKI	51	Kłopoty terminologiczne • Socjalizm i komunizm przedmarksowski • Komunistyczna ideologia i jej odmiany • Socjaldemokracja, socjalizm demokratyczny • Ideologie socjalistyczne a socjologia	
KONFLIKT PRZEMYSŁOWY LESZEK GILEJKO	59	Konflikt przemysłowy jako element stosunków przemysłowych • Instytucjonalizacja konfliktu • Strajk jako wyraz konfliktu w systemie monocentrycznym • Konflikt przemysłowy — ujęcie socjologiczne	
KONFLIKT SPOŁECZNY JANUSZ MUCHA	63	Dwie wizje społeczeństwa w historii nowoczesnej myśli społecznej • Konflikt społeczny — różne rozumienia i podstawowe kategorie • Konfliktowy model społeczeństwa — zasadnicze założenia • Obraz struktury społecznej w konfliktowym modelu społeczeństwa • Zmiana społeczna w konfliktowym modelu społeczeństwa • Znaczenie podejścia konfliktowego w socjologii współczesnej	
KONFORMIZM ELŻBIETA TARKOWSKA	70	Osobowościowe i instytucjonalne uwarunkowania zachowań konformistycznych • Konformizm a cechy systemu społecznego. Systemy totalitarne • Socjologiczne ujęcie konformizmu	
KONSERWATYZM PAWEŁ ŚPIEWAK	73	Narodziny pojęcia i doktryny • Sposoby rozumienia pojęcia • Konserwatyzm kontra racjonalizm • Konserwatyzm kontra egalitaryzm • Konserwatywne podejście do zmiany społecznej • Konserwatywny ideał systemu politycznego	

KONTRKULTURA ANNA ZEIDLER-JANISZEWSKA	78	LUDZKOŚĆ JAN SZCZEPAŃSKI	149
Światopoglądowe zaplecze ruchów kontrkulturowych • Formy kontrkulturowej kontestacji w społeczeństwie postprzemysłowym • Ruch kontrkulturowy w Polsce		Dwa znaczenia terminu • Wspólny los ludności świata	
KONTROLA SPOŁECZNA JACEK KURCZEWSKI	81	MAGIA MICHAŁ BUCHOWSKI	152
Teoria Parsonsa • Teoria Gibbsa • Teoria Blacka • Inne koncepcje • Użyteczność pojęcia		Magia jako sposób intelektualnego opanowania świata • Magia jako pochodna konstytucji społecznej • Spór o kulturowy wymiar magii — problem ciągłości myślenia • Problem racjonalności przekonań magicznych	
KOŚCIÓŁ JANUSZ MARIAŃSKI	86	MALINOWSKI BRONISŁAW KASPER	
Socjologia Kościoła (kościelności) • Społeczny i kulturowy model Kościoła • Przyszłość Kościoła		MARIOLA FLIS	156
KRYMINOLOGIA ANNA KOSSOWSKA	91	Malinowskiego antropologia społeczna • Funkcjonalna teoria kultury	
Kierunki rozwoju myśli kryminologicznej • Wybrane teorie kryminologiczne • Wybrane problemy kryminologii współczesnej		MAŁŻEŃSTWO	
KRZYWICKI LUDWIK MIROSLAW CHAŁUBIŃSKI	95	WIELISŁAWA WARZYWODA-KRUSZYŃSKA	159
Koncepcje socjologiczne Krzywickiego • Recepcja. Próba oceny		Małżeństwo w ujęciu strukturalnego funkcjonalizmu • Konceptualizacja małżeństwa i jego rodzaje • Społeczne uwarunkowania procesu wyboru małżonka • Funkcje ceremonii zaślubin • Rozwiązywanie małżeństwa • Społeczne źródła konfliktów małżeńskich	
KULTURA ANTONINA KŁOSKOWSKA	99	MANNHEIM KARL JERZY SZACKI	164
Zagadnienie istoty kultury. Kultura a natura • Problem kultury w tradycji myśli filozoficznej i społecznej • Kultura jako przedmiot socjologii kultury • Kultura jako atrybut zbiorowości narodowej • Socjologiczna teoria kultury — w poszukiwaniu kryterium		Biografia intelektualna • Przewodnie motywy twórczości • Pozycja Mannheima w socjologii	
KULTURA ELITARNA A KULTURA MASOWA		MARGINALNOŚĆ SPOŁECZNA	
MARCIN CZERWIŃSKI	110	KAZIMIERZ W. FRIESKE	167
Charakterystyka kultury elitarnej • Elita kulturalna • Warunki uczestnictwa w kulturze wyższej • Kultura ludowa i jej obumieranie • Nowe oferty • Charakterystyka kultury masowej		Interpretacja pojęcia • Podklasa społeczna • Marginalność w społeczeństwach przedprzemysłowych • Marginalność w społeczeństwach współczesnych • Mechanizmy marginalizacji	
KULTURA LUDOWA WOJCIECH J. BURSZA	116	MARKS KAROL STANISŁAW KOZYR-KOWALSKI	171
Cechy kultury ludowej • Kultura ludowa w nauce polskiej • Kultura ludowa w socjologii i antropologii amerykańskiej		Globalna struktura teoretyczna i doktryna praktyczna • Ideologia • Materializm historyczny • Teoria zmiany społecznej • Pojmowanie materializmu • Dialektyka jako metoda nauk społecznych • Wpływ na humanistykę współczesną	
LAZARSELD PAUL FELIX ANTONI SULEK	119	MARKSIZM ALEKSANDER OCHOCKI	180
Badania empiryczne • Metodologia i model socjologii • Wpływ na nauki społeczne		Geneza, źródła, założyciele • „Młody Marks” i problemy periodyzacji marksizmu • Marksizm-leninizm • Socjaldemokracja i rewizjonizm • Znaczenie i dokonania marksizmu • Oceny współczesne	
LIBERALIZM JERZY SZACKI	123	MEAD GEORGE HERBERT IRENEUSZ KRZEMIŃSKI .	190
Wielość liberalizmów • Jedność liberalizmu • Trzy główne odmiany liberalizmu • Krytyka liberalizmu		Socjologia Meada • Komentatorzy i krytycy	
LITERATURA PIĘKNA KRZYSZTOF ŁĘCKI	128	MENEDŻEROWIE HENRYK DOMAŃSKI	193
Literatura i socjologia • Literatura wobec socjologii • Socjologia literatury • Socjologia w literaturze		Powstanie kategorii menedżerów jako skutek rozwoju współczesnych społeczeństw • Problemy teoretyczne z nową kategorią • Społeczne konsekwencje rewolucji menedżerów — niektóre hipotezy • Własność czy kontrola? Wpływ menedżerów na nowy kształt struktury społecznej	
LOKALNOŚĆ MARIAN MALIKOWSKI	134	MERTON ROBERT KING PIOTR SZTOMPKA	199
Lokalizm jako typ ładu społecznego • Lokalność jako wartość społeczna • Lokalność jako czynnik rozwoju i przedmiot ruchów społecznych • Idea lokalizmu w Polsce		Podstawowe idee w twórczości Mertona	
LUDNOŚĆ KRYSZYNA KLIZOWA	137	MERYTOKRACJA WŁODZIMIERZ WESOŁOWSKI	203
Pojęcie ludności • Podstawowe komponenty zmian ludnościowych • Struktura ludności • Rozwój ludności		METODA BIOGRAFICZNA JACEK LEOŃSKI	205
LUDZIE STARZY BRUNON SYNAK	144	Twórcy i dzieje metody • Techniki metody biograficznej • Problemy metodologiczne — krytyka	
Orientacje strukturalistyczne • Nurt interakcjonistyczny • Inne orientacje • Gerontologia społeczna w Polsce — stan badań • Sytuacja ludzi starych w Polsce			

i obrona metody • Metoda dokumentów osobistych w Polsce

METODOLOGIA SOCJOLOGICZNA ANTONI SULEK . 209

Pojęcie metodologii i metody w socjologii • Historia metodologii • Zadania i zajęcia metodologii • Metody metodologii • Pożytki i krytyka metodologii

METODY ILOŚCIOWE GRZEGORZ LISSOWSKI 217

Zbiór badanych obiektów • Badane własności • Problemy pomiaru • Typy badań ilościowych • Dobór próby

MIASTO WŁADYSŁAW MISIAK 227

Wieloaspektowość zjawiska i koncepcje definicyjne • Socjologiczne teorie miasta • Historyczny rozwój miast • Kryteria oceny miasta jako środowiska życia ludzi • Przyszłość miast

MIESZCZAŃSTWO JACEK KOCHANOWICZ 233

Miasta zachodniej Europy w średniowieczu i u progu epoki nowożytnej • Wyjątkowość zachodnich miast europejskich • Mieszczaństwo i kapitalizm • Społeczeństwo mieszczańskie • Dziedzictwo mieszczaństwa — klasy średnie w społeczeństwie masowym • Krytyka i apologia mieszczaństwa

MIĘDZYKRAJOWE BADANIA PORÓWNAWCZE

KAZIMIERZ M. SŁOMCZYŃSKI 238

Specyfika badań porównawczych • Wyjaśnienia typu „makro-makro” i „makro-mikro” • Charakterystyki krajów jako zmienne wyjaśniane i wyjaśniające — analizy „makro-makro” • Wyjaśnianie zależności wewnątrz krajowych — analizy „makro-mikro” • Problem ekwiwalentności przedmiotowej, pomiarowej i temporalno-procesualnej

MIGRACJE HIERONIM KUBIAK, KRYSZYNA SŁANY ... 243

Fenomen migracji • Migracje jako przedmiot refleksji naukowej • Typy migracji • Migracje w Polsce • Prognozy migracyjne

MIT ELŻBIETA TARKOWSKA 249

Mit jako wyjątkowa kategoria kultury • Kłopoty z definicją • Mit pierwotny — mit jako opowieść • Mit jako uniwersalna kategoria kultury • Mit jako iluzja • Dzieje badań nad mitem • Mit a problemy współczesności

MŁODZIEŻ KRZYSZTOF KOSELA 252

Przegląd problematyki • „Choroba zwana dorastaniem” czy „ból młodzieńczej egzystencji” — konkluzje debaty nad młodzieżą • Tematyczna różnorodność badań nad młodzieżą • Sposoby badania problematyki młodzieży • Zadanie socjologii młodzieży — przewidywać i tłumaczyć

MNIEJSZOŚCI TADEUSZ PALECHNY 259

Definicje mniejszości • Typologie grup mniejszościowych • Mniejszość etniczna

MODA ALINA KAPCIAK 264

Koncepcje mody w socjologii • Moda schyłku XX wieku

MODERNIZACJA MAREK S. SZCZEPAŃSKI 268

Geneza teorii modernizacji • Próba definicji modernizacji • Główne założenia teorii modernizacji •

Nowoczesne społeczeństwo — nowoczesna osobowość • Refleksje z perspektywy końca XX wieku

MORALNOŚĆ KRZYSZTOF KICIŃSKI 275

Twórcy socjologii moralności • Spory o pojęcie moralności • Studia nad moralnością — przegląd problematyki

NACJONALIZM JERZY SZACKI 280

Kłopoty definicyjne • Główne cechy nacjonalizmu • Zróżnicowanie nacjonalizmu • Próby typologii nacjonalizmu • Druga młodość nacjonalizmu

NARKOMANIA JOANNA ZAMECKA 285

Społeczne uwarunkowania narkomanii • Narkomania w Polsce

NARÓD JOANNA KURCZEWSKA 287

Dwie socjologie • Naród jako strukturalny powszechnik świata społecznego • Podstawowe rozumienia narodu • Czynniki narodotwórcze • Nowe podejścia teoretyczne • Naród, nacjonalizm, grupa etniczna • Naród a państwo • Procesy narodotwórcze i ruchy narodowe • Najnowsze spory o naturę narodu • Perspektywa indywidualistyczna

NAUKA STEFAN AMSTERDAMSKI 296

Nauka nowożytna • Koncepcja autonomii podmiotu poznającego • Profesjonalizacja badań naukowych • Skutki profesjonalizacji badań naukowych • Podważenie koncepcji autonomii podmiotu poznającego • Rola nauki w kulturze

NAUKI BIOLOGICZNE

WŁADYSŁAW KUNICKI-GOLDFINGER 301

Biologia a socjologia • Mity socjologiczne pochodzenia biologicznego • Biologia a socjologia nauki

NAUKI MEDYCZNE BEATA TOBIASZ-ADAMCZYK 305

Medycyna a nauki społeczne • Medycyna a socjologia • Socjologia medycyny • Socjologia w służbie medycyny

NAUKI POLITYCZNE KRZYSZTOF PAŁECKI 309

Zakres nauk politycznych • Stosunki władzy politycznej — przedmiot politologicznych dociekań • Historia myśli politycznej • Tendencje w naukach politycznych w XX wieku • Refleksja politologiczna w Polsce

NAUKI PRAWNE

KAZIMIERZ OPAŁEK, ANDRZEJ KOJDER 317

Dziedziny nauk prawnych • Związki prawa z socjologią • Prekursorzy socjologii prawa • Prawo w działaniu • Problemy teoretyczne i badawcze socjologii prawa • Wizerunek prawa w polskiej socjologii prawa

NEOINSTYTUCJONALIZM GRAŻYNA SKĄPSKA 323

Założenia neoinstytucjonalizmu • Utylitarystyczna wersja neoinstytucjonalizmu • Kulturowo-polityczna wersja neoinstytucjonalizmu • „Organiczna” i „konstruktywistyczna” koncepcja powstawania instytucji

NEOMARKSIZM ALEKSANDER OCHOCKI 327

Odmiany neomarksizmu • Walka Lukácsa o świadomość klasową proletariatu • Nowoczesny Książę,